

Προτεινόμενα Θέματα

Έκθεση – Γ' Λυκείου

2026

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η τέχνη θα πεθάνει μαζί μας

Ξέρουμε πως δεν θα πάμε ποτέ στα αστέρια αλλά αλίμονο αν τα χάσουμε και από τα μάτια μας.

Το γεγονός πως τις τελευταίες εβδομάδες το timeline¹ μας – και όχι μόνο στην Ελλάδα – γέμισε με Adolescence² αποδεικνύει πόσο μεγάλη ανάγκη έχουμε ακόμα τον κώδικα της τέχνης. Μπορεί να κυκλοφορούν εκατό βιβλία με το ίδιο θέμα, να οργανώνονται συνέδρια, να είναι ένας μόνιμος φόβος που περνάει σαν μοβ κορδέλα μπροστά από τα μάτια όλων των γονιών, αλλά η κουβέντα άνοιξε ύστερα από τέσσερα αριστουργηματικά μονοπλάνα.

Γιατί άραγε; Γιατί έπρεπε να το δούμε έτσι για να μας ενεργοποιήσει; Γιατί χρειάζονταν μερικές συγκλονιστικές ερμηνείες μιας χούφτας εγγλέζων ηθοποιών για να μιλήσουμε για τα παιδιά μας; Γιατί δεν ήταν αρκετή η πραγματικότητα;

Γιατί κανένα άρθρο, καμία είδηση, κανένα ρεπορτάζ με πραγματικούς ήρωες δεν θα μπορούσε ποτέ να ευαισθητοποιήσει τόσο; Η απάντηση είναι η τέχνη. Όσο και να έχει λειοδορηθεί τις τελευταίες δεκαετίες, όσο κι αν έχει απαξιωθεί, συκοφαντηθεί από τους «ρεαλιστές» όσο κι αν τη θεωρούν κάτι δευτερεύον για να περνάει ευχάριστα (;) η ώρα μας, ο κώδικας της τέχνης γεννήθηκε μαζί με τον άνθρωπο και αν πεθάνει θα πεθάνει μαζί του. Είναι για τον ίδιο λόγο που ένα έργο στην Εθνική Πινακοθήκη μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερη αντίδραση από οποιαδήποτε δήλωση, από οποιαδήποτε δημόσια τοποθέτηση. Για τον ίδιο λόγο που μας συγκινεί ένα ερωτικό τραγούδι, που κάποιος πεθαίνει από έρωτα σε μία εποχή που δεν πεθαίνουμε πια από έρωτα. Για τον ίδιο λόγο που μας γοητεύει η ιστορία κάποιου που δίνει τη ζωή του για έναν καλύτερο κόσμο, σε εποχές που η γενναιότητα και ο ηρωισμός είναι απλώς κολλήματα ορισμένων «losers³» που ψάχνουν νόημα στη ζωή τους ή θέλουν απλά να τραβήξουν την προσοχή και να στρέψουν τα φώτα πάνω στο υπερεγώ τους.

Η τέχνη εμπεριέχει στο κύτταρό της την υπερβολή, αλλά όχι το ψέμα, εκεί υπάρχει μία παρεξήγηση. Ακόμη και όσοι ακολούθησαν τον τρόπο του απόλυτου ρεαλισμού, δίχως συμβολισμούς, χωρίς ποιητικές αποστροφές και αποτύπωσαν κόσμο, αισθήματα και ιδέες μέσα από το πεντακάθαρο πρίσμα της πραγματικότητας, δεν κατάφεραν να αποφύγουν την υπερβολή για να μιλήσουν. Την υπερβολή του παραδείγματος, την υπερβολή της επιμερισμένης εικόνας, την υπερβολή της εκβίασης του συναισθήματος. Είναι αδύνατον να τα αποφύγεις αυτά στην τέχνη. Πώς θα γίνει να συγκινήσεις αν δεν πειράξεις λίγο τις παραμέτρους και δεν αμφισβητήσεις τις ευθείες γραμμές που ενώνουν την παρατήρηση με το συμπέρασμα;

Δεν ξέρω αν η τέχνη παρουσιάζει τη ζωή όπως θα έπρεπε να είναι – νομίζω πως όχι, η ζωή όπως τη ζούμε είναι πιο δυνατή από οποιαδήποτε εναλλακτική –, όμως είναι ο υπέροχος, μη κανονικός κόσμος, σε μία κανονικότητα που δεν αντέχεται εύκολα. Είναι η δυνατότητα της εναλλακτικής, ανεξάρτητα αν αυτή θα πραγματωθεί ποτέ. Η τέχνη, όπως και το όνειρο, δεν ορίζουν τόπο, αλλά διαδρομή. Ξέρουμε πως δεν θα πάμε ποτέ στα αστέρια αλλά αλίμονο αν τα χάσουμε και από τα μάτια μας.

Τελικά χρειαζόμασταν το Adolescence, όχι για να τρομάξουμε, ούτε για να νιώσουμε περισσότερο τα εφηβικά μας, αλλά για να σταματήσουμε για λίγο την τρελή μας κούρσα της καθημερινότητας και να μας παρατηρήσουμε απ' έξω.

Οδυσσέας Ιωάννου 11-4-2025.

¹ Χροβοδιάγραμμα

² Εφηβεία

³ ηττημένοι

⁴ Δημιουργώ Τέχνη για τη Γη

⁵ καλλιτέχνης δρόμου

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η «κανονικότητα» πρέπει να αλλάξει

«Κανονικό» σημαίνει να λιώνουν οι πάγοι, να εξαφανίζονται είδη, να πολλαπλασιάζονται οι πρόσφυγες, εξαιτίας του κλίματος;» σχολιάζει η ηθοποιός Τζέιν Φόντα στην «Κ» με αφορμή την καμπάνια «Create Art For Earth⁴», πρωτοβουλία της βρετανικής –ιστορικής– αίθουσας τέχνης Serpentine, στην οποία συμμετέχει. Μαζί της, ακόμη μία εμβληματική μορφή της τέχνης και του φεμινιστικού κινήματος στις ΗΠΑ, η συνομήλική της, εικαστικός Τζούντι Σικάγο και μια νεαρή, αναγνωρισμένη street artist⁵, η Swoon. «Σας προσκαλούμε να συμμετάσχετε σε αυτό το παγκόσμιο έργο τέχνης στο οποίο οι καλλιτέχνες προσφέρουν ένα εναλλακτικό όραμα στο “κανονικό”, ένα όραμα που τιμά τον πλανήτη και όλα τα ζωντανά πλάσματα, που προωθεί την ισοτιμία και τη δικαιοσύνη», καταλήγει η Τζέιν Φόντα.

«Διαμορφώνουμε το μέλλον»

Τι ακριβώς είναι αυτό το διηπειρωτικό κάλεσμα, που ξεκινάει από τη Serpentine, εξηγεί ο επιμελητής Κ. Στασινόπουλος: « «To Back to Earth¹ είναι ένα πρόγραμμα το οποίο αφορά κυρίως τους τρόπους που η οικολογία αποτελεί τρόπο δράσης και σκέψης σε καθημερινό και πρακτικό επίπεδο. Δεν μας ενδιαφέρουν οι στρατηγικές διαφυγής από τη Γη, που αφορούν μόνο λίγους και προνομιούχους, αλλά να συνδεθούμε με την πολύπλοκη πραγματικότητα του εδάφους στο οποίο περπατάμε, η οποία είναι διαφορετική για όλους και κυρίως για τις ευπαθείς ομάδες ανά τον κόσμο. Μέσα από αυτήν τη διαδικασία αλλάζουμε κι εμείς ως επιμελητές και η Serpentine ως θεσμός, εξελίσσοντας έμπρακτα την οικολογική μας δράση». Το σχόλιό του δίνει το έναυσμα για την επόμενη ερώτηση στις Τζέιν Φόντα, Τζούντι Σικάγο και Swoon.

– **Μπορεί μια καλλιτεχνική «δήλωση», όπως αυτή, να διαμορφώσει το μέλλον; Μπορεί η τέχνη να διαμορφώσει ένα διαφορετικό μέλλον;**

Τζούντι Σικάγο: Στη διάρκεια της μακράς καριέρας μου διαπίστωσα ότι η τέχνη μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνική αλλαγή. Θα σας αναφέρω ένα παράδειγμα: το έργο μου «The dinner party», (σ.σ. πρόκειται για το «Δείπνο» εμβληματικό έργο της φεμινιστικής τέχνης) η συμβολική ιστορία της γυναίκας στον δυτικό πολιτισμό, μόνιμα εγκατεστημένο, πλέον, στο Μουσείο του Μπρούκλιν, δεν έτυχε καλής υποδοχής όταν δημιουργήθηκε. Ο καλλιτεχνικός κόσμος το απέρριψε και τα μουσεία δεν ήθελαν να το φιλοξενήσουν. Είχε όμως ένα μεγάλο σε αριθμό κοινό που ήθελε πολύ να το δει. Το κοινό, λοιπόν, οργάνωσε μια εναλλακτική περιοδεία του έργου, το 1979, που το έφερε σε επαφή με εκατομμύρια θεατές. Από τη στιγμή που βρήκε μόνιμη στέγη στο Μουσείο του Μπρούκλιν αμέτρητοι επισκέπτες μου έχουν πει ότι άλλαξε τις ζωές τους. Έτσι, ενώ δεν πιστεύω ότι η τέχνη μπορεί να διαμορφώσει το μέλλον, πιστεύω ότι μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο που βλέπουν οι άνθρωποι τον κόσμο, κι εκείνοι με τη σειρά τους να δώσουν το σχήμα που θέλουν στο μέλλον.

Τζέιν Φόντα: Συμφωνώ απολύτως με αυτό που λέει η Τζούντι. Οι άνθρωποι μετασχηματίζονται από την τέχνη και έτσι διαμορφώνεται και η ιστορία. Η τέχνη είναι μεταμορφωτική. Ζούμε μια ιστορική μετάβαση και η τέχνη παίζει πάντοτε ζωτικό ρόλο στις μεταβάσεις. Μας θυμίζει ότι ο κόσμος, έτσι όπως είναι, δεν είναι η μόνη εκδοχή. Υπάρχουν κι άλλες, για τις οποίες αξίζει να αγωνιστούμε. Η τέχνη μπορεί να μας συγκλονίσει, να κάμψει τις άμυνές μας, ώστε να μπορούμε να δούμε και να ακούσουμε αυτό που φοβόμαστε να δούμε και να ακούσουμε. Η τέχνη μπορεί να παίξει ρόλο στην αφύπνιση των ανθρώπων, να πείσει για τον επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης και για τις λύσεις που απαιτούνται. Δείτε πώς η κλασική ελληνική τέχνη επηρέασε τη σωκρατική φιλοσοφία της εποχής.

Swoon: Ναι. Η τέχνη είναι μία από τις γλώσσες που χρησιμοποιούμε για να αρθρώσουμε τις αξίες μας ως κοινωνία. Αν καταφέρουμε να μοιραστούμε μέσα από την τέχνη ένα κοινό σύστημα αξιών, θα προοδεύσουμε. Το σύστημα αξιών δεν αποτελεί ασφαλώς από μόνο του λύση αλλά χωρίς αυτό δεν μπορεί να προκύψει πολιτική βούληση για δράση.

Διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο της Μ. Κατσούνακη.

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

ΚΕΙΜΕΝΟ 3 ΕΚΑΣΤΟΣ ΕΦ' Ω ΕΤΑΦΗ (απόσπασμα)

Το εφικτό πάντα με κούραζε
πάντα με ξενέρωνε
και η τέχνη του
η λεγόμενη πολιτική
ακόμα περισσότερο

Εγώ ήμουν πάντα
του αν-έφικτου
του άπιαστου

¹ Πίσω στη Γη
κι ας με φώναζαν υποτιμητικά
απολιτίκ

Το δέχομαι
κάθε εξίσωση κάθε ετικέτα
νομίζω πως μου πάει

Πάντα μου άρεσαν οι φωτεινές επιγραφές
τα μεγάλα όνειρα τα απατηλά
Ένας απολιτίκ μιας λεωφόρου

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΣΥΛΦΙΤΖΟΓΛΟΥ, Έκαστος εφ' ω ετάφη, Γαβριηλίδης, 2007

ΘΕΜΑ Α

Να συνοψίσετε τις απόψεις των τριών συνεντευξιαζόμενων καλλιτεχνών για το ρόλο της τέχνης στη διαμόρφωση του μέλλοντος στο Κείμενο ΙΙ. (Σε 80 περίπου λέξεις).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

Β1. Να γράψετε στο απαντητικό φύλλο δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση με βάση το περιεχόμενο των Κειμένων 1 και 2 (χωρίς αναφορά σε χωρία των Κειμένων):

Στήλη Α	Στήλη Β
<p>Κείμενο 1</p> <p>1. Οι ερωτήσεις της δεύτερης παραγράφου του Κειμένου 1:</p>	<p>α) Επιτείνουν την απορία του αναγνώστη για την επιδραστικότητα της ταινίας «Adolescence» (Εφηβεία).</p> <p>β) Συνιστούν ισχυρή κατάφαση για τον αφυπνιστικό ρόλο της τέχνης.</p> <p>γ) Συνιστούν καταγγελία για την έλλειψη κοινωνικής ευαισθησίας απέναντι στο ζήτημα της νεανικής βίας.</p>
<p>2. Στην 4η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συντάκτης:</p>	<p>α) Επικρίνει την τέχνη για την ωραιοποιημένη απόδοση της πραγματικότητας και τη συνακόλουθη εξαπάτηση του κοινού.</p> <p>β) Αποδοκιμάζει την τέχνη για τη δυστοπική θεώρηση της πραγματικότητας θεωρώντας την ψεύτικη.</p> <p>γ) Επιδιοκιμάζει τη διόγκωση της πραγματικότητας από την τέχνη ως αναπόφευκτο μέσο πρόκλησης της συγκίνησης.</p>

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

<p>3. Στην πέμπτη παράγραφο ο συντάκτης του Κειμένου 1 υποστηρίζει:</p>	<p>α) Πως η τέχνη καταθέτει μία βελτιωμένη και ρεαλιστική πρόταση βίου.</p> <p>β) Πως η τέχνη λειτουργεί παρηγορητικά παρέχοντας μία αντιπρόταση βίου, έστω και ανέφικτου.</p> <p>γ) Πως η τέχνη προβάλλει το δυσβάσταχτο της πραγματικότητας.</p>
<p><u>Κείμενο 2</u></p> <p>4. Στην απάντηση της ηθοποιού Τζέιν Φόντα στο κείμενο 2 η χρήση του μικροπεριόδου λόγου:</p>	<p>α) Ισχυροποιεί την πεποίθηση της για τη μεταμορφωτική δύναμη της τέχνης προσδίδοντας κατηγορηματικό τόνο.</p> <p>β) Αποκαλύπτει τη συγκινησιακή της φόρτιση στο πλαίσιο προσωπικής τοποθέτησης για την αξία της τέχνης.</p> <p>γ) Υπαγορεύεται από τη δυσκολία πυκνής και σύνθετης απόδοσης της θέσης της στο πλαίσιο μιας προφορικής και απροσχεδίαστης απάντησης.</p>
<p>5. Η καλλιτέχνης Swoon στην απάντησή της στο Κείμενο 2:</p>	<p>α) Αναδεικνύει τη σημασία της τέχνης στη δημιουργία του αξιακού κώδικα της κοινωνίας.</p> <p>β) Προβάλλει τον κοινό αξιακό κώδικα ως βασικό προαπαιτούμενο για την πολιτική ενεργοποίηση.</p> <p>γ) Αναδεικνύει την άμεση συμβολή της τέχνης στην αφύπνιση των πολιτών.</p>

Μονάδες 10

B2.

- α)** Ποιος είναι ο ισχυρισμός του συντάκτη στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Γιατί κανένα άρθρο... φώτα πάνω στο υπερεγώ τους»). (2 μονάδες) και με ποια μέσα τον υποστηρίζει-αποδεικνύει; (5 μονάδες)
- β)** Ποια η λειτουργία της επανάληψης της φράσης "Για τον ίδιο λόγο" στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1;

Μονάδες 7+8

B3. Ο αρθρογράφος Οδυσσέας Ιωάννου στο Κείμενο 1 χρησιμοποιεί μεικτό λεξιλόγιο κάνοντας χρήση τόσο επίσημων όσο και λαϊκών - προφορικών αλλά και ξενόγλωσσων όρων. Αφού τεκμηριώσετε με δύο παραδείγματα την καθεμιά από τις τρεις λεξιλογικές επιλογές (3 μονάδες) να σχολιάσετε την επικοινωνιακή τους λειτουργία. (7 μονάδες).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Ποια είναι η στάση του υιοθετεί το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 3 ; Να την αναδείξετε επιλέγοντας τρεις (3) τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Συμμερίζετε την άποψη του; Την απάντησή σας να αναπτύξετε σε 150 με 200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Με έναυσμα μια συζήτηση στην τάξη για την κοινωνική δυναμική της τέχνης στην εποχή μας συντάσσετε ένα άρθρο για το σχολικό ιστολόγιο στο οποίο:

- α)** εκφράζετε τη συμφωνία ή τη διαφωνία σας για τη δυνατότητα συμβολής της τέχνης στην ευαισθητοποίηση του σύγχρονου ανθρώπου, ώστε να εγκύψει στα κοινωνικά προβλήματα, συνειδητοποιώντας την ανάγκη συλλογικής και ουσιαστικής αντιμετώπισής τους,
- β)** προτείνετε τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να καλλιεργήσει την κοινωνική ευαισθησία και ευθύνη, προετοιμάζοντας συνειδητοποιημένους πολίτες της δράσης.
- Για την απάντησή σας αξιοποιείτε δημιουργικά τα κείμενα αναφοράς. (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

Υπολογισμός Μορίων Πανελλαδικών 2026

Χρησιμοποιήστε την Εφαρμογή για να **υπολογίσετε Μόρια** για κάθε Πανεπιστημιακό Τμήμα / Σχολή!

Υπολογίστε Μόρια, δείτε τα **Τμήματα Επιτυχίας** (με τις περσινές βάσεις), τις **Ελάχιστες Βάσεις Εισαγωγής** για κάθε Ειδικό Μάθημα και για κάθε Πανεπιστημιακό Τμήμα

μέσα από την [ιστοσελίδα του ΜΕΘΟΔΙΚΟΥ](#) ή την **Android Εφαρμογή: [mobile app](#)**

Ενδεικτικές Απαντήσεις

ΘΕΜΑ Α

Η Τζούντι Σικάγο επικαλούμενη την επιδραστικότητα ενός δημοφιλούς φεμινιστικού της έργου ισχυρίζεται ότι η τέχνη συνδιαμορφώνει την οπτική του κοινού για τον κόσμο και συνακόλουθα τις μελλοντικές επιλογές του. Την άποψη αυτή συμμερίζεται και η ηθοποιός Τζέιν Φόντα επεκτείνοντας στις εναλλακτικές θεωρήσεις της πραγματικότητας που καταθέτει η τέχνη και στη δύναμή της στη μεταβατική εποχή μας να αίρει τις προκαταλήψεις και να επιταχύνει τις ιστορικές εξελίξεις. Τέλος, η καλλιτέχνης του δρόμου, Swoon εστιάζει στο ρόλο της τέχνης ως μέσου συνάρθρωσης ενός κοινού αξιακού κώδικα ως προϋπόθεσης για την πολιτική ενεργοποίηση.

ΘΕΜΑ Β

B1. 1-β, 2-γ, 3-β, 4-α, 5-β

B2.

α) Ο συντάκτης στην παράγραφο αυτή προβάλλει την πεποίθηση ότι η αφυπνιστική δύναμη της τέχνης για τα κοινωνικά ζητήματα υπερβαίνει σε αποτελεσματικότητα ακόμη και την ειδησεογραφική προσπάθεια ρεαλιστικής απόδοσης της πραγματικότητας. ("Γιατί κανένα άρθρο...να ευαισθητοποιήσει τόσο; Η απάντηση είναι η τέχνη.") Για να τεκμηριώσει τον ισχυρισμό του επικαλείται τρία (3) τεκμήρια. Συγκεκριμένα κάνει χρήση ενός παραδείγματος από την επικαιρότητα για την ισχύ της δημόσιας αντιπαράθεσης που κινητοποίησε η έκθεση αμφιλεγόμενου έργου στην Εθνική Πινακοθήκη ("Για τον ίδιο λόγο... τοποθέτηση) και παραθέτει δύο βιωματικά επαληθεύσιμες- αποδεκτές απόψεις. Η πρώτη εμπειρική αλήθεια αφορά τη συγκίνηση που προκαλεί ένα ερωτικό τραγούδι σε μία εποχή αντι-ερωτική (Για τον ίδιο λόγο που μας συγκινεί ένα ερωτικό τραγούδι ,που κάποιος πεθαίνει από έρωτα σε μία εποχή που δεν πεθαίνουμε πια από έρωτα), ενώ η δευτέρα βιωματική αλήθεια αφορά το ενδιαφέρον που επιδεικνύουμε για τη ζωή ενός ήρωα σε μία εποχή αντι-ηρωϊκή και ατομικιστική. ("Για τον ίδιο λόγο μας γοητεύει η ιστορία κάποιου που δίνει τη ζωή του ...να στρέψουν τα φώτα πάνω στην υπερεγώ τους".) Συνεπώς, ο συντάκτης επικαλούμενος την λογική αναδεικνύει τη δύναμη της τέχνης να αγγίζει τον πυρήνα της ανθρώπινης ύπαρξης επανασυνδέοντάς τον με την αλήθεια.

β) Με την τριπλή επανάληψη του αιτιολογικού δείκτη " Για τον ίδιο λόγο" ο συντάκτης επιδιώκει να δώσει έμφαση στο αυταποδεικτο- αυτονόητο προβάδισμα της τέχνης έναντι των άλλων μέσων, και συγκεκριμένα της ειδησεογραφίας, να μας ευαισθητοποιήσει φέρνοντας μας αντιμέτωπους με δύσκολες κοινωνικές παραδοχές και γόνιμες αντιπαραθέσεις. (*" Γιατί κανένα άρθρο...να ευαισθητοποιήσει τόσο; Η απάντηση είναι η τέχνη."*) Αξιοποιεί, συνεπώς, τον δείκτη αυτό για την ενίσχυση της βεβαιότητας (επιστημική τροπικότητα) και της πειστικότητας της επιχειρηματολογίας του. Παράλληλα, με την επανάληψη- επαναφορά της φράσης αυτής ο συντάκτης εξασφαλίζει τη συνοχή της παραγράφου συνδέοντας άρρηκτα τα τρία τεκμήρια με τα οποία ισχυροποιεί την πεποίθησή του για τη διαχρονικά αφυπνιστική δύναμη της τέχνης. (*"Ο κώδικας της τέχνης γεννήθηκε μαζί με τον άνθρωπο και αν πεθάνει θα πεθάνει μαζί του".*)

β3. Πράγματι ο συντάκτης αξιοποιεί μία ποικιλία λεξιλογικών επιλογών. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιεί επίσημο και επιμελημένο λεξιλόγιο με ενδεικτικά παραδείγματα τις λέξεις *"εμπεριέχει" στο κύτταρο της...*, *την υπερβολή "της επιμερισμένης" εικόνας στην υπερβολή της εκβίασης του συναισθήματος...* με στόχο να προσδώσει σοβαρότητα και εγκυρότητα στη θέση του για τη συγκινησιακή δύναμη της τέχνης, ενώ παράλληλα ενσωματώνει προφορικούς και λαϊκούς όρους όπως μιας *"χούφτας εγγλέζων" ηθοποιών, "που δεν πεθαίνουμε" ποια από έρωτα...* σε μία προσπάθεια εκλαϊκευσης του θέματος διαμορφώνοντας παράλληλα ένα οικείο προφορικό συνομιλητικό ύφος που ελκύει το ευρύ αναγνωστικό κοινό. Τέλος, η επιλογή ξενόγλωσσων όρων, όπως *"timeline"* μας και *"losers"* υπαγορεύεται από τον επίκαιρο χαρακτήρα του άρθρου που οικειοποιείται γλωσσικά χαρακτηριστικά της εποχής του, και στην προκειμένη περίπτωση μιας πολυπολιτισμικής εποχής. Σε υφολογικό επίπεδο η λεξιλογική εναλλαγή και ποικιλία προσδίδει ζωντάνια στο κείμενο, ενώ παράλληλα καταδεικνύει τον ενοποιητικό ρόλο της τέχνης, τη δύναμή της δηλαδή να συνομιλήσει και να συγκινήσει ετερόκλητες κοινωνικές ομάδες.

ΘΕΜΑ Γ

Το ποιητικό υποκείμενο υιοθετεί μια στάση συνειδητής απόστασης από το «εφικτό» και συνακόλουθα άρνησης της πολιτικής ως τέχνης διαχείρισης του δυνατού. (Το εφικτό πάντα με κούραζε / πάντα με ξενέρωνε / και η τέχνη του / η λεγόμενη πολιτική / ακόμα περισσότερο.) Η επανάληψη του χρονικού δείκτη "πάντα" και η επιλογή του ιστορικών και εξακολουθητικών ρηματικών χρόνων («Το εφικτό πάντα με κούραζε / πάντα με ξενέρωνε/ ήμουν») σε συνδυασμό με την πρωτοπρόσωπη, εξομολογητική απεύθυνση και την οικειοποίηση ενός καθημερινού, σχεδόν προφορικού λεξιλογίου (κούραζε, ξενερωνε, απολιτικό) δηλώνουν τη σταθερή απόρριψη της συστημικής πολιτικής ως "τέχνης" του ρεαλιστικού. Η αντίθεση, μάλιστα, ανάμεσα στο «εφικτό» και στο «αν-έφικτο / άπιαστο», αποδίδει εμφατικά αυτόν τον ιδεολογικό αυτοπροσδιορισμό του ποιητικού υποκειμένου ως οραματιστή και αρνητή του συμβιβασμού που υπαγορεύει ο πολιτικός ρεαλισμός. Διατείνεται, παράλληλα,, η ποιητική φωνή ότι αδιαφορεί για την κοινωνική απαξίωση. Άλλωστε, ο χαρακτηρισμός «απολιτικό» επαναλαμβανόμενος και προβαλλόμενος ως «κοινωνική ετικέτα» επεκτεινόμενος στον τελευταίο στίχο με τον προσδιορισμό "μιας λεωφόρου", όρου που ετυμολογικά παραπέμπει στο δρόμο του λαού/λεώς, συνιστά ένα ειρωνικό σχόλιο για την ιδεολογική περιχαράκωση και αλλοτρίωση που υπαγορεύει η συμβατική πολιτική. Τέλος, η λανθάνουσα αυτή ειρωνεία μετατρέπεται σε αυτοσαρκασμό με την εικόνα των «φωτεινών επιγραφών» και τη μεταφορά των «μεγάλων ονείρων, των απατηλών», που αποτελούν παραδοχή του ανεδαφικού ρομαντισμού.

Ενδεικτική -και σε κάθε περίπτωση όχι δεσμευτική- προσωπική τοποθέτηση:

Προσωπικά, η άποψη αυτή, μολονότι, υπαγορεύεται από μια ειλικρινή αντισυμβατική θεώρηση της πολιτικής, δεν με αντιπροσωπεύει, γιατί αντιλαμβάνομαι ότι η αποπολιτικοποίηση δεν προσφέρει λύσεις αλλά αντιθέτως επιτείνει τις κοινωνικές στρεβλώσεις οδηγώντας το άτομο είτε στην παραίτηση και τη ματαιώση είτε στην ιδιώτευση. Αντίθετα, η γνήσια δημοκρατία προϋποθέτει την σταθερή στράτευση του ατόμου στην προσπάθεια πραγμάτωσης των συλλογικών διεκδικήσεων και στον αγώνα για την εξυγίανση των εκάστοτε πολιτικών δυνάμεων, ανάγοντας την πολιτική στάση σε «τέχνη» διεύρυνσης του εφικτού.

ΘΕΜΑ Δ

[Τίτλος]

Η "τέχνη" του πολιτικού βίου

[Πρόλογος]

Πώς κάνουμε το σύγχρονο άνθρωπο να επανασυνδεθεί με το συναίσθημά του και τον συλλογικό βίο; Έχει η τέχνη, ως κατεξοχήν "τεχνική" της συγκίνησης μία τέτοια επίδραση; Και περαιτέρω πώς εκπαιδεύουμε το σύγχρονο νέο να αναπτύξει πολιτική συνείδηση και να εμπλακεί συνειδητά στα ζητήματα της κοινότητας; Τα ερωτήματα αυτά επαναφέρει στην επικαιρότητα ο διάλογος που ενεργοποιήθηκε αφενός από την απήχηση μιας κινηματογραφικής σειράς που αναδεικνύει το πρόβλημα της νεανικής βίας, και αφετέρου οι παγκόσμιες καλλιτεχνικές δράσεις που επικεντρώνονται στην οικολογική αφύπνιση και σε ζητήματα ειρήνης.

[Κυρίως θέμα – α' ζητούμενο]

Συμφωνία:

- 1) Κάθε μορφή τέχνης εμπεριέχει εξ ορισμού την υπερβολή, που αφενός αιφνιδιάζει και δημιουργεί αμηχανία επιβάλλοντας την κατανόηση και την παραδοχή της πραγματικότητας, ως μοναδικό τρόπο άρσης της "απορίας", και αφετέρου εκβιάζει τη συγκίνηση, με την πραγματική έννοια του όρου, αυτή της κινητοποίησης. Επιδρά, συνεπώς, στο συνειδητό και ανοίγει τον ουσιαστικό διάλογο με τον εαυτό μας και τους άλλους για τα προβλήματα που μας αφορούν όλους, όπως η εκτεταμένη βία κάθε μορφής, η οικολογική κρίση και γενικότερα η ανθρωπιστική κρίση.
- 2) Η αφύπνιστική, άλλωστε, δύναμη ενός καλλιτεχνικού έργου έγκειται και στην αισιοδοξία που από τη φύση του εμπεριέχει. Πράγματι, ο αυθεντικός καλλιτέχνης, όταν αποφασίσει να κοινοποιήσει τον προβληματισμό του, δεν το κάνει αυτάρεσκα και κατ' επέκταση αυτοαναφορικά, ούτε εξαντλείται στο σοκ της δυστοπίας, αλλά αναζητεί συνομιλητές – συνοραματιστές, προσβλέποντας στο μέλλον με την πίστη και την ελπίδα ότι το κοινό μπορεί να επαναπροσδιορίσει την οπτική του και να αποκαταστήσει τα όποια ρήγματα και τις φθορές του ατομικού και κοινοτικού βίου. Και είναι αυτή, ακριβώς, η οπτιμιστική θεώρηση που δίνει τη δύναμη στο μέσο άνθρωπο να αναμετρηθεί θεωρητικά και πρακτικά με την κυνική πραγματικότητα αναλαμβάνοντας την ευθύνη που του αναλογεί.
- 3) Παράλληλα, συνεκτιμώντας τον παιγνιώδη και αντισυμβατικό, συχνά αιρετικό, χαρακτήρα της τέχνης, καθώς και τα επικαιροποιημένα αισθητικά της μέσα (αφού η τέχνη τροφοδοτείται από την εποχή της αλλά και την τροφοδοτεί), κατανοούμε τον τρόπο με τον οποίο επιδρά στη συνείδηση του αποδέκτη της, και κυρίως, του νέου ανθρώπου και αμύητου στην πολυπλοκότητα του βίου. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς πόσες φορές, για παράδειγμα, η συζήτηση για τη βία, την αλλοτρίωση των σχέσεων ή την αδικία, έχει τροφοδοτηθεί στη συντροφιά ύστερα από την παρακολούθηση ενός θεατρικού ή κινηματογραφικού έργου αναγáγοντάς το περαιτέρω σε θέμα της αρθρογραφίας ή και του διαδικτυακού διαλόγου. Αντίστοιχα, εμβληματικά έργα, όπως για παράδειγμα η

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

"Γκουέρνικα" του Πικάσο ή η "Κραυγή" του Μουνκ αποκαλύπτουν και καταγγέλλουν πραγματικότητες με δύναμη που υπερβαίνει την αποτελεσματικότητα ενός δελτίου ειδήσεων μεγάλης εμβέλειας.

- 4) Σε κάθε περίπτωση η τέχνη επιτρέπει την αποστασιοποιημένη θεώρηση ενός προσωπικού ή συλλογικού βιώματος. Αυτή, όμως, η εξωτερική παρατήρηση δημιουργεί τη δυνατότητα σταδιακής αναγνώρισης και παραδοχής ωθώντας μας να αναθεωρήσουμε και να εμπλακούμε πιο υπεύθυνα στα κοινά ζητήματα. Όταν μάλιστα, αναγνωρισμένοι καλλιτέχνες επιλέγουν να πλαισιώσουν το έργο τους με την ακτιβιστική τους δράση ή την εμπλοκή τους στο δημόσιο διάλογο τα αποτελέσματα είναι ακόμη πιο άμεσα και αποδοτικά.

Διαφωνία:

Το ερώτημα για την αφυπνιστική δύναμη της τέχνης προϋποθέτει να εξετάσουμε:

- 1) Πώς αντιλαμβάνεται το ευρύ κοινό την τέχνη και ποια η σχέση του με αυτή; Κατά πόσο δηλαδή μπορεί να διαχωρίσει το ποιοτικό από το εύπεπτο και εμπορευματοποιημένο έργο τέχνης και πόσο σημαντικό θεωρεί στο πλαίσιο μιας κυρίαρχης χρησιμοθηρικής αντίληψης ζωής να έρχεται σε επαφή με άυλες αξίες και μη χειροπιαστές επιδιώξεις; Υπό αυτήν την έννοια το κοινό που έρχεται σε επαφή με γνήσια και αποκαλυπτικά για την αλήθεια και το νόημα της ζωής καλλιτεχνικά έργα είναι μάλλον περιορισμένο, και συνακόλουθα περιορισμένη -τουλάχιστον σε εμβέλεια- η μεταμορφωτική δύναμη της τέχνης.
- 2) Η εντατικοποίηση και οι απαιτήσεις του σύγχρονου βίου συρρικνώνουν το χρόνο και αναστέλλουν τη διαυγή θεώρηση της πραγματικότητας. Σε αυτό το πλαίσιο, όσο δεκτικός κι αν είναι ο μέσος άνθρωπος στη συγκίνηση και τις εναλλακτικές θεωρήσεις της τέχνης, η επίδραση, διανοητική και ψυχική, που του ασκεί είναι θεωρητική και βραχυπρόθεσμη αδυνατώντας να επηρεάσει ριζικά τον πυρήνα τη σκέψης, και κυρίως τον τρόπο που δρα και αντιδρά στα συλλογικά ζητήματα. Η έμπνευση και το όραμα για έναν βίο κοινοτικό και αλληλέγγυο υποχωρεί, εξασθενεί, κάθε φορά που η καθημερινότητα επιβάλλει τις δικές της απαιτήσεις και προκλήσεις, αυστηρά περιορισμένες στον ατομικό μικρόκοσμο.
- 3) Η ευαισθητοποίηση, άλλωστε, μέσω της τέχνης προϋποθέτει ένα ψυχισμό έτοιμο ή δεκτικό στα ερεθίσματα. Η αφύπνιση με άλλα λόγια απαιτεί μία προϋπάρχουσα, έστω λανθάνουσα, κατάσταση που ο σύγχρονος άνθρωπος - τουλάχιστον όπως αποδεικνύει η επέλαση της βίας και της απανθρωπιάς - δεν διαθέτει! Συνεπώς, η όποια πρόθεση του καλλιτέχνη προσκρούει στην ανεπεξέργαστη και δύσπλαστη πρώτη ύλη του αποδέκτη του.

[Μεταβατική παράγραφος]

Συμφωνία:

Κατανοούμε, λοιπόν, ότι ο ρόλος της τέχνης είναι καθοριστικός για την ευαισθητοποίηση του σύγχρονου ανθρώπου. Ο βαθμός, όμως, αποτελεσματικότητάς της εξαρτάται και από την "προπαιδεία" του ατόμου σε επίπεδο ενσυναίσθησης και πολιτική συνείδησης. Και σε αυτό το σημείο κομβικό ρόλο καλείται να διαδραματίσει φυσικά το σχολείο.

Διαφωνία:

Τι σημαίνει, όμως, μία τέτοια παραδοχή; Ότι παραιτούμαστε από την επιδίωξη του "εξανθρωπισμού" και δεχόμαστε το υπαρξιακό και κοινωνικό-πολιτικό αδιέξοδο ή ότι επαναπροσδιορίζουμε τα μέσα μας; Η απάντηση είναι, βέβαια, αυτονόητη και εξίσου αυτονόητη η συμβολή της εκπαίδευσης!

[Κυρίως θέμα – β' ζητούμενο]

- 1) Πρέπει, ωστόσο, πριν παρουσιαστούν οι ενδεδειγμένοι εκπαιδευτικοί τρόποι, να διευκρινιστεί ότι αναφερόμενοι στην πολιτική ταυτότητα του νέου δεν εννοούμε την κομματική ένταξη αλλά την ικανότητα κριτικής σκέψης και υπεύθυνης στάσης απέναντι

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

στα κοινά προβλήματα. Ο στόχος αυτός καταδεικνύει, βέβαια, ως πρωταρχική ανάγκη την επαναφορά της ανθρωπιστικής διάστασης της εκπαίδευσης. Η διδασκαλία της ιστορίας, της πολιτικής παιδείας, της φιλοσοφίας, της κοινωνιολογίας και γενικότερα αντικειμένων που μελετούν τον άνθρωπο ως μέλος του κοινωνικού πλαισίου, σε συνδυασμό με το διάλογο και την ελεύθερη ανταλλαγή απόψεων δεν αποτελεί ένα προσχηματικό και θεωρητικό αίτημα αλλά ουσιαστική εκπαιδευτική πρακτική, προκειμένου να εξασφαλιστούν η γνώση, η κρίση και το αξιακό σύστημα για την ερμηνεία και κατανόηση της κοινωνικής πραγματικότητας, αλλά και η βούληση του νέου για την υπεύθυνη συμμετοχή στα κοινά.

- 2) Παράλληλα, η ενσωμάτωση της τέχνης και η επέκταση εργαστηρίων δεξιοτήτων κοινωνικής ενσυναίσθησης και ευθύνης αλλά και των εθελοντικών δράσεων μπορούν να συμβάλουν στη ρεαλιστική αποτίμηση και επαφή με την κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα, βοηθώντας το νέο να συνειδητοποιήσει τα προβλήματα των εύλωτων ομάδων, τα ελλείμματα της προνοιακής πολιτικής αλλά και τη συνυπαιτιότητα σε προβλήματα, όπως το οικολογικό ή η διαπροσωπική και διακρατική βία. Αντίστοιχα, οι προσομοιωτικοί θεσμοί, των μαθητικών κοινοτήτων (πενταμελές, 15μελές) ή της Βουλής των Εφήβων -εθνικής και ευρωπαϊκής και του μοντέλου των Ηνωμένων Εθνών, αν αξιοποιηθούν ουσιαστικά, μπορούν να μυήσουν και να ασκήσουν τους νέους στη συλλογική διαχείριση αιτημάτων και προβλημάτων που αφορούν την κοινότητα, και παράλληλα να προάγουν την πρωτοβουλία και το αίσθημα ευθύνης για τη βελτίωση και την πραγμάτωση των κοινών οραμάτων.
- 3) Τέλος, εξίσου σημαντικός είναι και ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός των νέων, δεδομένου ότι η ψηφιακή πληροφορία και η αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως βασικού πεδίου πολιτικής έκφρασης απαιτούν κατάλληλη εκπαίδευση και προετοιμασία. Η υπόδειξη της κριτικής στάσης απέναντι στις ταχύτατα και ευρύτατα διαχεόμενες πληροφορίες και η καθοδήγηση στην επιλογή της ουσιαστικής ενημέρωσης και υπεύθυνης χρήσης του προσφερόμενου διαδικτυακού "βήματος" μπορούν να μετατρέψουν την επιφανειακή και προσχηματική συμμετοχή των νέων στο διαδίκτυο σε ψηφιακό ακτιβισμό και ουσιαστική κοινωνική δράση.

[Επίλογος]

Επιβεβαιώνεται, λοιπόν, για μία ακόμη φορά ότι, όταν ο προβληματισμός αφορά άτυπους φορείς αγωγής όπως η τέχνη, η απόφαση για το ρόλο της στην ευαισθητοποίηση του κοινού δεν μπορεί ούτε να είναι τελεσίδικη ούτε να αποκλείει υποκειμενικές θεωρήσεις. Όταν, όμως, μετατοπιζόμαστε στο χώρο των θεσμοθετημένων φορέων, όπως η εκπαίδευση και στην αναγνώριση του ρόλου και της ευθύνης που της αναλογεί στην κοινωνική ευαισθησία των νέων μπορούμε να είμαστε πιο κατηγορηματικοί, διαφοροποιούμενοι ενδεχομένως ως προς τις προτεραιότητες και την βαρύτητα των μέσων που διαθέτει. Όλα αυτά βέβαια αποκτούν ισχύ υπό την προϋπόθεση ότι ο λόγος αφορά κοινωνίες που επιλέγουν την ισότητα, τη βιωσιμότητα, την ενσυναίσθηση και τη δημοκρατία.

